

Hétről Hétre

A MAGYAR HIRLAP SZÉPIRODALMI MELLÉKLETE

ITT A TAVASZ

HIVATALOSAN is beköszönt a tavasz. Megérkezett a nagyhangú ígéretek és fenyegetések beváltásának ideje. Megérkezett a tavasz, a hadműveletek megkezdésének és folytatásának legalkalmasabb időszaka. Egész télen át a tavaszról beszéltek a világ háborús szaktekintélyei. Az orosz-német békemozgalom óta, állandóan hangoztatták a központi hatalmak hivatalos főnögráfjai: tavasszal kezdődik el a haddelhadd, tavasszal "kezdjük" el a munkát a nyugati haretéren. Megindultak a nagyarányú csapatelmozdítások és még a fegyverszünet parancsa és beesülte ellenére is, ezrével szállították katonáit keletről nyugatra a német hadvezetőség. A magyar delegáció egyik ülésén, Czernin Ottokár gróf, a közös külügyminiszter kijelentette, hogy a tavaszi nyugati harcokban részt vesznek már osztrák-magyar seregek is. Mert ahogy kötelességének tartotta a német a Kárpátokat és Triestet megvédeni, épp úgy kötelességének tartja most a monarchia, Flandriát "megvédeni". Ha beváltja fenyegetését a derék külügyminiszter, úgy bizonyára megadja ezzel a kegyelemdíjást a monarchiának. Az erőszakkal összeláncolt hadsereggel még elbánhat a német fegyverem, de a monarchia "országainak" belsejében elképzelhetetlen a megnyugvás. Elképzelhetetlen, hogy Károly császár szeretett népeinek többsége ne tiltakozzék az ellen, hogy Flandriában, vagy Champagne-ban, vagy Verdun előtt vérezenek el katonáit. Magyarország, ha nem süllyedt teljes rabszolgaságba, a legelső lesz a tiltakozók sorában. Magyar katonának vérevel nem szerzheti meg a világszarnokságot Németország. Azt még elhitették a magyarral, hogy az orosz, a szerb, a montenegrói, a román, az olasz, ellenség, de a magyar józanság, ha szikrája marad csak még — nem veszi be azt, hogy a francia, az angol, vagy az amerikai ellensége a magyarnak.

E pillanatban úgy látszik, hosszú idő választja el az emberiséget a világháború legnagyobb csatájától. Lehet, hogy az egész döntő esata, a képzelet terméke marad. Lehet, hogy a döntő csatáról már akkor lemondtak a németek, amikor tervezték. Lehet, hogy az egész készülődés, nagyhangú híresztelés, mumus

akart csak lenni, hogy megijedjenek az ellenfelek és Hindenburg alapon békét kössenek.

A komoly és elfogulatlan katonai szakértők véleménye szerint, a nyugati haretéren lehetetlenség döntő eredmény elérése. Azt állítják, hogy ezzel a ténynyel épp úgy tisztában van a német hadvezetőség, mint amily tisztán látják a helyzetet a szövetségesek. Abban is egybehangozóak a vélemények, hogy nagyarányú hadművelet, elszánt áttörési kísérlet, bármelyik fél oldaláról oly elrettentően súlyos emberáldozatokat követel, mely nem éri meg a korlátolt határokig terjedhető legjobb sikert sem.

De valaminek történnie kell. Az óriási hadseregek nem állhatnak mozdulatlanul és nem tarthatnak örökké a portyázó és felderítő támadások, melyekben tucatnyi katonának vesznek részt. Kétségtelen, ha Németország megkockáztatja minden nehézség és reménytelenség ellenére is, a nagyarányú támadóhadjáratot, úgy utolsó ütőkártyáját játssza ki. Ebben a támadóhadjáratban, nem ezeket, vagy tizezreket, hanem százezreket kell feláldoznia a háború poklában. Ha ezt a támadóhadjáratot elveszti a német hadvezetőség, úgy ezzel együtt elveszti hitelét. Ezután a támadóhadjárat után csak a esőd következhet és Németország egyetlen gondolata az lehet, menteni, amit menteni lehet.

A szövetségesek helyzete sokkal kedvezőbb, Angliától és Franciaországtól nem várhat győzelmet senki. A szövetségesek nem tagadják le, hogy Németország erősebb ma nyugaton, mint valaha volt. A szövetségesek fényes diadalt aratnak akkor is, ha megtartják mai helyzetüket, vagy ha jelentéktelen áldozatokkal szabadulnak meg a tulfeszített harcokból. A helyzet ma az, hogy a szövetségesek megnyerik a döntő ütközetet, ha veszítenek is, de a németek elveszítik akkor is, ha nem veszítenek. Németországnak nyerni kell és ezuttal nem csekély értékeket, hanem olyan nagyot, mint például Páris, vagy Calais.

Három esztendővel ezelőtt még jóslták már a háború tudósai, hogy a világháború nem dőlhet el a csatateréken. A világháború sorsa a háborús országok belsejében dől el. Pont ugyanugy, a hogy Oroszország háborúja nem

a Dunajeci áttörésnél, Varsónál, vagy Brest-Litovsknál dől el, hanem Petrográdon, a Duma hajlékában.

Még a legelfogultabb szövetségespárti elmélkedők is bevallják, nincs remény németországi forradalomra. A német nép nem lázad fel a császár ellen, nem csak azért, mert fél a szuronyok tengerétől, azért sem, mert nagyon összenőtt a német állammal. De nem csak kimondott forradalom kényszerítheti engedményekre és békére Németország mai urait. Elegendő a belső elégtelenség nyílt kitörése, a békekötvételek állandó hangoztatása és az ugynevezett "passzív rezisztencia", amit Magyarországon, valamikor "nemzeti ellentállásnak" neveztek. És ez az ellentállás előbb utóbb bekövetkezik. És minél hamarabb tűnik ki, hogy nyugaton tehetetlen a hadsereg, — annál hamarabb.

Németország nem folytathatja sokáig eddigi ravasz politikáját. Németországnak színt kell vallania és meg kell határoznia békefeltételeit. Még kell határoznia, mert akármilyen széles keretek között is, de a szövetségesek a nagyvilág elé tárták már, milyen feltételek alapján hajlandók békekötésre. Németország titkolódzó némasága beszédes bizonyíték amellet, hogy a császári kormány békefeltételei nem lehetnek tisztességesek. A központi hatalmak csoportjának többi tagjai, bevallották már békefeltételeiket. A monarchia kijelentette, nem akar semmit sem nyerni, de nem akar veszíteni sem. Bulgária megmondta, milyen területeket követel. Törökország kijelentette, egyet akar csak: élni. De, hogy Németország mit akar, arról nem hangzott el egyetlen őszinte szó sem. Az elmúlt esztendőben nagy többséggel kimondotta ugyan a birodalmi gyűlés, hogy nem akar semmiféle erőszakos területhódítást és hadikárpótlást, de azóta Németország kihasította Oroszországnak minden részét, melyet könnyen elérhet és amire szüksége van.

Azt beszélnek mostanában, hogy Németország újabb békeajánlatra készül és ezuttal nyiltabb és őszintébb lesz, mint a múltban volt. Felajánlja, hogy kiüriti Belgiunot és Franciaországot és még azt is, hogy Elzász-Lotharingiáról népszavazás döntsön. Ezzel szemben szabadkezet akar

keleten. Ragaszkodik ahhoz, amit Hertling, birodalmi kancellár kimondott, hogy ami Németország és Oroszország között történik, az kizárólag ennek a két országnak dolga, amibe harmadik nem szólhat bele. Előrelátható, hogy ezt a békeajánlatot, még az Elzász-Lotharingiai engedménynyel sem fogadják el a szövetségesek. De annyi bizonyos, hogy Németország rendkívül sokat nyerni és többet érne el vele, mint a nyugati offenzívával. Ez a békeajánlat feltétlenül rokonszenves lenne bizonyos mértékben a francia tömegek előtt, különösen a rendkívül erős szocialdemokraták előtt. Franciaország rendkívül sokat veszített a háborúban, a nép kimerült és kifáradt és talán elfogadna olyan békét is, mely részére előnyös ugyan, de végeredményében elárulja a háború céljait és újabb háborúk veszedelmét zudítja a jövőre. De Németország nem él ezzel a kitünő fogással. És, hogy nem él vele, az nyílt bizonyítéka annak, hogy a háborús katonai párt ragaszkodik a nyugati hódításokhoz is. Tirpitz tengernagy nyíltan kijelentette, hogy Németországnak "szüksége van" a belga tengerpartra. Mások kijelentették, hogy Északfranciaország vashányaira "szüksége van" a német birodalomnak, hogy felvehesse a versenyt az egész világgal szemben.

A világháború döntő korszakához érkezett az emberiség. A következő hónapokban eldől a nagy kérdés: eldől a kérdés, hogy végefelé jár-e a világtörténelem legborzalmasabb korszaka, vagy a végtelenségig húzódik a háború. A "végtelenség" ismét a szövetségesek óriási fölényét jelenti. Nem csak azért, mert minél tovább tart a háború, annál érezhetőbb, annál hatásosabb lesz az Egyesült Államok szereplése, hanem azért is, mert a szövetségesek azok, akik igazán önvédelmi háborút folytatnak. Franciaország földjét ellenség taposa, Olaszország értékes részeiben az ellenség az ur. Sohasem a vesztes fél az, aki abba akarja hagyni a játékot. A vesztes ragaszkodik a játékhoz, követeli a játszma folytatást, amíg legalább saját pénzt vissza nem nyeri. És amikor látja, hogy megfordult a kocka, hogy elérkezett szerencséjének "negyedórása" akkor folytatja a játékot és szerény nyereséggel akar "felkelni".

PANASZKODÁS ÉS HIT

IRTA: ADY ENDRE.

MAGYAR Nap-király, renaissance lovágja, különös írást ró most ide egy késői, szegény és szomjas íródeákod. Ne fedd őt meg érte felséges Korvin Mátyás, mert balgának látszik s maga előtt Áttavante mester köntösében valamit lát, ami nines és ir valamiről, ami nines. Hye nek voltak mindig ők, az íródeákok. Ime, én is híres Korvinádnak olyan darabjába vetem most betüimmet, melyet meg sem irt egy talán meg sem született magyar ember s a kit igen jeles mestered, Vitéz János méltán lenézett, mert verseit s lázát álmódosításait paraszti magyar nyelven kiabálta. Sőt most is kiabálja, ez ismeretlen kodex íródik azóta egyre, vajjon el lehet-e valaha olvasni? Avagy csak egy különös, nagy lelki-pör ez, melyet ime félmerészséggel tribunád elé cipel valaki, aki sok-sok éjszakán vívódott már azon, hogy jó: nem érdemes, helyes: goltota, de lehetséges-e egyáltalában? Nem olyat keresünk-e, ami nines s ami olyan, mint ez a kodex, melynek margóit betűkkel és kétségekkel besűríttem? Nem kodexi nyelven mondom s talán a te finom, de századokkal ezelőtt megállított s bekríptázott lelked fel sem fogja mindjárt: fogunk-e itt mi valamikor afélet csinálni, amit mostanában különösen nagy erővel csinálnak a népek? Azért vagyunk-e itt, hogy teremtsünk lelkünkkel valamit a lelkünkben, ami olyan mint a lelkünk? Valamit, ami a miénk, ami nemcsak más, mint — más, de méltó büszkesége lehet felemelt fejünknek. Vagy sorsunk csak azért kavart el itt bennünket Európa közepén, hogy durva anyagot szállítsunk a nagy világ-vegyfolyamathoz. Kifejlődött idegszálaink közül néhány, meg kell maradnunk gyermekeknek, örökös, vén gyermekeknek, míg nem utasítatik a Történelem, hogy játsszassa el velünk az utolsó játékot? Tömegében nézem és érzem ideáktól fázó népedet felséges Hollós Mátyás és réttegek. És keresem ijedten a jeleket — magamnak: hiszen akkor magam is egy nyughatatlan, de meddő gróm vagyok, mert nem is lehetek más. S mindenki az, ki kiválasztva és kiváltva magát, szállni szeretne itt. Óh, hogy kerülgetem: vérese-e a magyar géniusz vagy ügyetlen szajka-madár vagy Pallas Athéné szent madara, keresem a jeleket.

Sejtelem-ösvények vezetnek keresztül a Királyhágón: talán itt. Itt, ahol Bálványos vára legtovább kacagta Krisztus gyülevezs papságát, amely jött a legfrissebb ázsiai csordát besorozni Petrus nyájába. Mert az erő bizony nem ott van, hol rögtönös a hajlás. Ha szabin asszonyok lettek volna a tarka véru lovas-törzsek, már mindjárt agyonölelte volna a magyart a római férfi, ki jött ölelni két urbsból is, Rómából Bizancból. A esatangoló, kancatejivó csak a nagy Fal tájáról jöhetett, de lelkének mégis megkövászoltnak kellett lennie ama kovásszal, mely itt Európában csinált mégis a homo sapiensből

oyan egy kiesit isten, egy kiesit féfége, de szép valamit. Mert mi-ért jött volna akkor s miért nem engedte idáig kitessékelní vagy agyonpréselní magát? Az ám, de lépteim a Királyhágó erdőit tapossák s nem érzem magam Julián barátunk, aki visszavagyik Nagy-Magyarországba. Szegény Nagy-Magyarország, talán sohasem is volt, csak Erdély volt mindig, Tránszilvánia, Erdőelve, Szi- lágyságon tul. És ha nem nonsense, amit keresünk, akkor az innen korrespondéált mindig a Nyugaton küzködve finomodó idegen emberlélekkel. Nagy-Magyarország sohasem élte a maga életét:

volt fajok nászágya, vérmedencéje. Akkor, mikor csak eredményekben ismert, rejtelmes törvények azt szabták ki a népeknek: no, most kell megnőnötök. Hiszen Erdély is janiesári életet élt, de Erdély állam volt, az önmagáé volt ez időben, Miért? szent véletlen jövótából? nem, de mert csak az erdélyi Magyarországon maradt meg az, a mit keresünk s amit talán, óh, ott sem bizonyos, hogy megtalálunk.

Erdély adta nekünk a Napkirályt, Erdély szerezte a mohácsi veszedelmet, hogy megszabaduljon tőlünk. Neki volt Fráter Györgye, ki tudta, hogy kell a

törökkel banni s távol tartani tartókntól a simogató német kezét. És Erdély látott elsőnek mélyen be Európába. Jött a nagy égszakadás, jött a protestantizmus és Erdély érezte legjobban, hogy ez lesz az ötödik, hatodik vagy nem tudom én hányadik honfoglalás, de az lesz. S odakapcsolta magát Európához, lelkébe engedte mindent, ami jött s produktálta a legmerészebb s legmagyartalanabb produktiót: az egészen újat. A nagy Kulturvolk a Rajna mentén még égette a zsidót, a dominikánus véredek esaholtak mindenütt Nyugaton, Erdélyben agg és primitív lelkü magyarok nem félték circumcisiót kérni kóbor rabbitól s szinte Ázsia szélén egy kis ország akadt, mely ki merete mondani, hogy az emberek hite pedig az ő maguk dolguk. Innen indul meg magyarok rajzása már előbb nyugati seholakra. Összeszedni én kis memoriámból nem tudok mindent, de Shakespeare születésének esztendejében itt-ir már drámát Karádi Pál. Itt szabad Krisztust megtagadni unitáriusoknak, Jeremiádok itt képviselik először a megfinomodott dalleket. A lantosoknak itt van vidám, szabad utjuk, innen adják az eseményeket Nagy-Magyarországnak, szegény sanyargatott szomorú földnek. Bethlen Gábor itt terem az oláh pakulároknak irodalmi nyelvét. Itt siratja az első magyar kuturember, Szenci Molnár Albert, hogy ő magyar, de nem lenne más egy viláért sem. Itt terem az első aszszonyiró, azután az erdélyi Mikés Kelemen példája annak, hogy nekünk futni kell a germántól s nyugatabbra menni eszmeházásodások céljából és ugyanaz, aki megmenti tisztaságát, beesületét a kemény, szegény, de szűz és erős magyar nyelvnek századokra. Descartes Erdély révén jut keletre, Comenius Amost erdélyi asszony veszi észre. A székelly haladák vetelednek ez időből a skótokkal, Rákóczi Versaillesben is beesült nagyur, Bogdán, Mányoki, Kupecky már festhetnek Erdélyben. Kell a zene s nem udvari bolond a költő, Brillat-Savarin előtt már művészete van itt a konyháknak. Itt születik Wesselényi, Kölesy s itt keresi a megvigasztaló, kulturára legalkalmasabb magyart nagy magyar agitátora a civilizációnak: Kazinezy Ferenc. És mennyi minden nem jut az eszembe: egy kiesit Kazinezyak vagyunk mind, akik itt gondolkozunk és szomorokodunk. Kanton, Peking s a kínai városok jutnak az eszünkbe, ahol hajnalonként a kapukat lármas harsonaszóval nyitják meg, de örködnek, hogy ne lopózzék be valaki, ki ujat hoz a kulik népének. A vérkeresztezésben is szerencsétlenek voltunk. Akiket kaptunk szlávtól, svábtól, azok szinte mind tatárabbak a tatároknál. Ideafőbb fajtat nem képzelek a magaménál; hiszen Kinában már Montesquieut olvassák s a sárga faj olyan renaissancera készül, milyen sohasem volt. Mi pedig, ha megyünk, visszafele

(Folytatás a 7-ik oldalon.)

CIGÁNY BALLADA

*Utszéken ül Mára a redves kövön
A kebele apró, a dereka nádszál.
— Haj, sátrat szedett és elment messze az öröm
A csók, meg a dal. A büszke vadásznál
Tévelyg valahol. Őt követi.*

*Néz, — fehér kígyók futkosnak barna szemén,
Varázsvonalat ír az ujja hegyével.
"Jöjj sátrán ur, segíts, mert elveszek én,
Boszorkányige a nyomába nem ér el,
Itt legyen, akarom, — szeressen engem!"*

*Kilobban a földből röten, feketén
S szól: "Add nekem a négy testvéred!
Az öcséd, a hugod, a bátyáid anyém!"
S hurt készit, vékonyabb hurt, vastagot, — négyet,
Zengő hurt, kígyós fehérrel.*

*"Most az apád kell!" Azt is odaadja.
És szekrényt formál, karcsut, mint a virág,
Rálehel szomorun és int bólogatva;
"Igy jó! De most még add az anyád!"
És odaadja a lány.*

*S lett, — löször a vonóra a hosszú hajából
— És vonja, csapongva, szilaj, szaporán.
Majd beletép, — s visszaadja nyögve a távol
És kacag és zoogoz szávara a lány,
Ahogy ő akarja.*

*Jött gondtalan újra az ifju vadász,
És hegedül Mára a redves kövön.
Haj! — Fehér kígyók serege futva cikáz.
Rásimul a búbj. Vad, gyilkos öröm,
Ujjongó, tépő pokoli nagy bánat.*

*Ott maradt fogva. Szerette nagyon.
Vérig csókolta. Atkozva könyörgött,
Ha futott, — visszasírla a nólás vadon. —
De egyszer eljött szomoruan az ördög,
Mert övé a kettő. És elvitte őket.*

*'A csodaszerszám meg ott maradt, — hallga!
Vén, kósza cigány jött, az vitte magával,
'Azóta kacag meg zoogoz, aki hallja,
— Ha viszi falukon, városon átal
'Ahogy ő akarja.*

KAFFKA MARGIT.

A

HOGY az imádó volt nem igen érdekes a pro- mésznek mel- rá legelőbb ol- az istenség fo- na benne. Mi arról beszél, vagy a hold vo- ső tárgya, vag- ha ezek közül a legnagyobb hogy az ősemb- istene gyanánt- lát kétségtelen vagy pantesist- dig monotesist- semmi esetre- imáda, a term- természetnek a- ta benne és a- fában, köben o- ség fogalmát. vagy a holdat- ségnek, akkor- fogalmát összet- szetfelettség f- kotta a dualis- és az egy ter- egy külön iste- magának a na- hogy csak eze- az ősvallás.

A politeizmu- dősfok, a sok- már analízis- Fizikai fölismer- zése. És a pol- következő új- megint újabb- mészét még jo- ceptióju meglá- ménye. Körülbe- szus: az ölbéli- az egészet látja- nem domborod- beszélő gyerme- ket is észrevesz- zók érdeklík, a- az egészet. A f- tán meglátja a- látja, hogy ala- egész.

Azonban a ne- nek, a föld ör- val szemben ki- ten fogalmát a- az ősemlerben. Mert hiszen na- renani tétel, ho- az istent, ha p- így tehát igen- ségü vallásokba- ott található a- kezdő motívum. tetlen, hogy az- olyan természete- te a nagy jelens- dül a gyerek a- elfogad minden- vagy esirázó u- nélkül. A kezdő- annyira primití- nagyobb rabság- kénszereket mé- re és így azt a- melyből azután- zott, először a- keltették fel ben- És kik voltak- ellenségek, a ki- nek félnie kelle- pozunk egy-egy- kát, a mely ill- lehetetlen, hogy

A HOLLÓ ÉS A SÁRKÁNY

IRTA: CHOLNOKY VIKTOR

HOGY az ősember természet-imádó volt, azon kételkedni nem igen lehet, de izgatón érdekes a probléma, hogy a természetnek melyik jelensége volt rá legelőbb olyan hatással, hogy az istenség fogalmát érezte volna benne. Minden valószínűség arról beszél, hogy vagy a nap- vagy a hold volt tiszteletének első tárgya, vagy pedig a föld és ha ezek közül egyik sem, akkor a legnagyobb a valószínűség, hogy az ősember a tüzet imádtá istene gyanánt. Ezek szerint tehát kétségtelen, hogy az ősember vagy pantésista volt, vagy pedig monotesista, de politeista semmi esetre sem. Ha a földet imádtá, a természetnek, az egész természetnek a szimbólumát látta benne és mindenben, fűben, fában, kőben ott érezte az istenség fogalmát. Ha pedig a napot vagy a holdat tekintette istenségnek, akkor a földfelettség fogalmát összetévesztve a természetfelettség fogalmával, megalakította a dualisztikus világlátást és az egy természettel szemben egy külön istent szimbolizált ki magának a napból. Kétségtelen, hogy csak ezek egyike lehetett az ősvallás.

A politeizmus, az már fejlődésfok, a sok isten imádása, az már analízis az eredménye. Fizikai fölismerésnek a következtetése. És a politeizmusra visszakövetkező új monoteizmus már megint újabb fejlődésfok, a természet meg jobb, nagyobb koncepciójú meglátásának az eredménye. Körülbelül ez a proceszus: az ölbéli gyerek még csak az egészet látja, a részletek még nem domborodnak ki előtte, a beszélő gyermek már a részleteket is észreveszi, sőt főképpen azok érdeklik, azoktól nem látja az egészet. A felnőtt ember azután meglátja a részleteket is s látja, hogy alakul ki belőlük az egész.

Azonban a nap imponáló fényének, a föld örökhasznu mivoltával szemben kifejleszthette az isten fogalmát egy más érzés is az ősemberben, a félelem érzése. Mert hiszen nagyjában igaz az a renani tétel, hogy nem imádnánk az istent, ha pokla nem volna, így tehát igen nagyfokú fejlettségű vallásokban is még mindig ott található a félelemérzés, mint kezdő motívum. Mert nem lehetetlen, hogy az ősember éppen olyan természetes valaminek vette a nagy jelenségeket, mint például a gyerek az ételt, a melyet elfogad mindenféle gondolkodás vagy esirázó metafizikai érzés nélkül. A kezdő ember csakugyan annyira primitív volt, hogy a nagyobb rabságokat, a nagyobb kényszereket még nem vette észre és így azt a félelemérzést, a melyből azután a vallás kiesirázott, először a kisebb ellenségek keltették fel benne.

És kik voltak ezek a kisebb ellenségek, a kiktől az ősembernek félnie kellett? Ha végiglapozunk egy-egy geológiai munkát, a mely illusztrálva is van, lehetetlen, hogy fel ne támadjon

bennünk az a gondolat, hogy az ősvilág rettenetes szörnyetegei, azok az állatorriások, a melyek az enormis nagyságukkal, nemcsak a borzalmas külsejükkel voltak a szó szoros értelmében akkor urai a világnak, hanem pozitíve is kártékonyak voltak az emberre nézve. Azok a négy lábúak, a melyek legyőzhetetlenek voltak az ősembernek és azok a rettenetes félhüllők-félmadarak, a melyek utólérhetetlenek voltak a számára, keltették fel benne legelőször a babonás félelem érzését, tehát körülbelül a legelső vallási fogalmat. És ennek az első gondolatnak a megszületésétől már csak egy lépés van addig a másik gondolatig, hogy ezek a hatalmas állatok, a melyek any nyira felette vannak az ember erejének, az okozói azoknak a nagy és pusztító tüneményeknek, a melyeket ember előidézni nem tudna. A krokodil, a melynek az alámerülése hullámmá töri szét a folyó tükrét, esinálja a vízarádást, az elefánt, a melynek léptére dübörög a föld, okozza a földrengést, a sas, meg a keselyű a szélvihart, a jégesőt és a villámsapást. Tehát külön istene van ime a víznek, a földnek és a levegőnek és ezek az istenek itt vannak közöttünk és sokan vannak.

Hogy az istenfogalom tényleg előbb jelentkezett, mint az ártásnak a fogalma és csak később úgy, mint a jószág fogalma, ez egészen kétségtelen. Ahíman előbb volt, mint Ormuzd és valóban, a görög mitológia istenei is mind többé-kevésbé rosszulduatnak az ember iránt. A "jó" isten fogalma már nagy elvonásnak, etikai gondolkodásnak az eredménye, a mire a kezdetleges agyvelő nem volt képes, sőt még nála sokkal fejlettebb agyrendszerek sem. Mert az egyistenrendszerekben is előbb volt meg az isten, a ki büntet irtalom nélkül, mint az, a ki mindent megbocsát.

Bizonyítéka ennek például az amerikai indiánok vallása is. Az indiánok tudvalevően az absztrakcióban, az elvont gondolkodásban még a négernek és a pápuának is mögötte maradnak. Egész filozófiájuk kimerül valami igen silány kis lirában, a mely agyonéscipelt virágossá teszi a leghétköznapibb beszédjüket is, de egyszersmind, hogy úgy mondjam, levezetőszelep gondolkodásukra a nagyobb elmélyedés elől. Van valami igen kezdetleges fogalmunk a lélekről, a mennyiben félnek a halottaktól és rosszulduatnaknak hiszik őket. Azonkívül pedig a napot is tisztelik, de az a legendájuk, a mely a világ teremtéséről szól, már egészen állati motívumon alapult fel és így szól:

A nagy, fekete holló harcot vívott anyja testvérével, a sárkánnyal és ekkor kiderült, hogy a holló megsebesíthetetlen, a sárkány pedig elpusztult. Ekkor a holló iszapból megcsinálta a földet, azután elrepült a tengerentúlra, a hol a nagy vízarádásból

maradt még egynéhány ember. Onnan azután elhozta az embereket, a napot, a holdat, meg a tüzet. Így született meg a világ.

Ez a legenda kétszeresen érdekes. Először azért, mert szintén tud a nagy vízözönről, amely tehát a kétségtelenül Amerikát is elárasztotta, másodsor pedig azért, mert egy fejlettebb vallásban, a mexikói aztékek vallásában szintén ott van a tengerentúlról visszatérő isten fogalma. Ez a mexikói isten Kvecal-Koatl, aki egy nap eltűnt, elment a tengerentúlra. De nem fekete, mint a holló, hanem éppen ellenkezően, olyan fehér a bőre, mint a milyen fehérbőrűlenség nincs is több a világon. És a mikor Cortez spanyoljai megjelentek először Montezuma földjén, az aztékek gyáva és tehetetlen ellenállásának a legfőbb oka az volt, hogy a fehérbőrűekben a visszatérő Kvecal-Koatl istent és a kíséretét látták. Az indián mitológia mondanivalói között azonban előfordul egy hősege is, a mely ugyannak a gondolatbeigazodásnak a szülője, a mely Herakleszt, Sámson, Rusztánt és Szigfridet megteremtette: az erő képzelme. És ennek a regének a hőseit is úgy hívják, hogy a "holló". Az istenből itt már hérosz lesz éppen úgy, mint a hogyan az állatból isten lett.

A délamerikai indiánok vallásában szintén megtalálható ez az állatelem. Ezeknek egy része istenül "Mikáláró"-t imádják és ez a szó annyit jelent, hogy "a nagy nyul". A xingók vallása szerint pedig úgy a jó istennek, mint a rossznak az apja egy jaguár volt.

Az egyiptomi mitológia szintén tele van állatelemekkel. Erre nézve nem is kell egyebet idézni, mint a szent tehenet, az ápiszt, az ibiszt és a skarabeuszt, meg a farkasfejú Szebek istent. És Szebek isten farkasfejtől már azután egyetlen egy lépés odavezet bennünket Rómába, a hol Romuluszt és Rémuszt szintén farkas szoptatta.

Hogy a két nagy mai fővallásban, — már tudniillik nekünk itt Európában aktuális fővallásban, — a két legtisztább monoteizmusban, a zsidóban, mint a kereszténységben megvan az állatelem, az is tagadhatatlan. Csak hogy itt már nehezebb nyomon követni, mert a mikor megalakult az ápolására rendelt kaszt, a papság, ez a szent könyvekből és a legendákból könyörtelenül kiirtott mindent, a mi ezeket a vonatkozásokat csak távolról is érinthette. De — hogy egy egészen déplacé felkiáltással éljek — mégis, mit tesz isten? A legszigorubb kritika is benne felejtett a könyvekben mégis egyet és mást.

Egyikében a biblia legrégebbi könyveiben. Jóh könyvében a negyvenedik fejezet tizedik versében így szól az isten Jóhhoz: "ime már lássad az elefántot, a melyet veled együtt teremtettem, a mely szénát eszik, mint az ökr", négy verssel odább pedig,

szintén az elefántról beszélve, így folytatja: "ennek az erős istennek első alkotmányának az ő fegyverét megadta, a ki őt teremtettem". A mi nem lehet más, mint az ő masztodon-imádásnak valami kietlenül késői nyoma.

Hogy az állatimádás tehát nyomon követhető az egész kultúrfejlődésben, az csaknem kétségtelen. De mindegy az, hogy melyik nép, miniféle állatban látta hajdanában a maga istenségét. Hogy az egyiptomi az ápiszban, az indus a hollóban, a kínai a sárkányban, az ősgár talán a turulmadárban, az egészen mindegy. Mert ez a politeizmus már analízis szülője és ezt feltétlenül megelőzte a nagy és öntudatlan együttlítás. A világ teljes egyetemében eskis panteisztikusan magyarázható, minden más törekvés eltérés a természet valóságaitól.

A MAJOM ÉS A SZAPPAN.

Egy elemi iskola negyedik osztályában, csöndes, unalmas októberi délután. A tanító föl és alá jár a padok előtt és magyaráz. A szavai kopognak, mint az esőcseppek. Maga is unja önmagát, a magyarázatot, a gyerekeket, az egész keserves mester-séget.

A hátulsó padban egyszerre csak explodál egy nevetés. A tanító felüti a fejét:

— Mi volt ez? Ki volt az? Te voltál, Grün? Haszontalan! semmiérkelő... Ahelyett, hogy figyelnél, röhögsz... Mi volt az? Miért nevetél?

Grün meg van ijedve de azért mosolyog. Gyorsan és selypítve hadarja:

— Kérem, tanító ur, muszáj nevetni... Schön egy találós kérdést adott föl, hogy... hogy... mi a különbség a majom és a szappan között... igen, tanító ur a majom és a szappan között...

— Majd adok én neked találós meséket, szemtelen kölyök! Amikor én magyarázok, nem figyelés. A lelkedet sohasem tanulod meg... Majd adok én neked!... Hát mi a különbség?

Grün szepeg, aztán nevetve elselypíti:

— Hogy mi a különbség, mondta a Schön, a majom és a szappan között, azt meg lehet tudni, ha az ember kiviszi mind a kettőt az erdőbe. Amelyik fölmászik a fára, az a majom, amelyik nem mászik föl, az a...

— Nahát ez mégis szemtelenség!

— Kérem, tanító ur, — folytatta Grün, — még nincs vége!

— Még nincs vége? Hát még mi van?

— Hogy mi a különbség, mondja a Schön, azt úgy is meg lehet tudni, ha kiviszem a majmot, meg a szappant a tó partjára. Bedobom mind a kettőt és, amelyik kinszik: az a majom.

A tanító elkékül a dübtől:

— Csibészek, — kiáltja, — ma mind a ketten itt maradtok...

Pardon, tanító ur, — szólal meg újra Grün, most már fölényesen, — tessék csak várni: még mindig nincs vége. Tudniillik ez a módszer nem is olyan föltétlenül bizonyos. Mert, mondja Schön, megtörténhetik, hogy a tóban mind a ketten — elkezdnek — habozni és akkor nem lehet tudni, hogy melyik a majom és melyik a szappan.

Történet a leendő özvegyemről

IRTA: SIPULUSZ.

I.
ANYAGI viszonyaim, hála Istennek, meglehetősen ziláltak és így sohse leszek abban a helyzetben, hogy egy nő a szememre vessen: "En csupán a nagy fizetésemért vagy a vagyonáért mentem az urhoz".

Nem, az a nő, a ki hozzám fog jönni feleségül, ezt pusztán személyes tulajdonságaimért teheti.

Mindenkiről el lehet mondani, hogy vannak személyes tulajdonságai. En rólam is.

Mik ezek?

Mindenekelőtt takarékos vagyok. Csupa takarékoságból, bár hivatalom Pesten van, átköltözök Budára, annak is abba a részébe, melynek lakóit csak a legmagasabb árakon biztosítják, baleset és halál ellen: a Városmajorba.

Miért ne?

Nyáron azt mondom, hogy a budai hegyek közt nyaralok, s ez hivatalnoktársaimnak imponál. Télen azt mondom, hogy annyira megszoktam a hegyi levegőt, a jó budai vizet, a jobb erkölcsöket és a esendességet, hogy most már csak ott maradok életem végső napjáig. (Remélem, elég hosszú terminus.)

Egy földszintes házban két kis szobát béreltem potom pénzért. Azért kaptam meg olcsón, mert az utolsó tíz év alatt e lakás két bérlője természetellenes halállal halt meg, s a budaiak babonásak lévén, kerültek ezt a lakást.

En, mint pesti ember, nem vagyok babonás, de sulyt fektetek arra, hogy életben maradjak. Azért kivettem a lakást, de utána néztem, hogyan is haltak meg elődeim.

Az egyik átjött Pestre, a nagy zaj elkábította, a villamos vasut pedig elgázolta.

És ezt nevezik a jó budaiak természetellenes halálnak!

A másik három liter budai vörösbort hajtott föl egy huzamra, s utána tüstént szörnyet halt.

No, ez se olyan féltelmes: nem iszom soha három liter vörösbort egy huzamra, s megvan.

En tehát jól éreztem magamat a lakásban, s nem aggasztott, mikor a budaiak megbámultak az utcán: "Nini, ez még mindig él?"

Konstatálom, hogy ha a lélek is úgy tenne velem, mint én a lakásommal, ugyancsak csehül állnék. Tudniillik csak hálni járтам a lakásomba. A többi időt hivatalban és kávéházban töltöttem.

Mert nem kell nevetni: van Budán is kávéház. Nem olyan szép, mint Miskolcra, Kolozsvárra, vagy Debrecenben, de nekünk éppen jó.

A kávé mindenekelőtt himzett siphont visel és tubákkal kínálja a vendégeket. A kasszában nem egy idegen hölgy trónol, hanem a kávé leánya — ha még olyan csunya is. Néha azonban a felesége is kisegít. A vendégek úgy érzik magukat, mintha egy család tagjai volnának. Kevesen kár

tyáznak, sokan dominóznak s nagy ritkán fordul elő, hogy a kávécsészéket egymás fejébe vagdalnák. Tisztességes, szelid burgerember ez mind, nyoma sincs itt annak a pesti idegességnek, mely azt se tudja elszénelni, ha az óra üt — azt is visszauti.

Néha lejönnek a várból a szekerészek, megisznak ötvenhatvan knikebájt, a kisasszonyt a legközelebb várható előléptésekkel és áthelyezésekkel mulattatják, aztán elolvassák a Gartenlaube legújabb számát és tíz órákor huszárosan esdrtetve a kardot (éjjel minden szekerész fekete), visszatérnek a várba.

És minő olesó a kávé!

Sokszor törtem a fejemét, hogy miért? Hízs Buda nem fekszik közelebb Arabiához, Amerikához és a többi kávétermő helyhez, mint Pest. A szállításon tehát nem takarít meg semmit.

A kis fekete kilenc krajcár, a nagy fekete tizenkettő. Uzsonnakávé tizenkettő, kuglóffal tizenöt. A ki husz krajcárt fizet, azt hiszem, még a kanalat is elviheti.

Mennyivel drágább a kávé már a budai lánchídfő vidékén. Hát még Pesten!

A pincéreknek se adtunk borralót. Hallgatolagosan, a pincérek megkérdetése nélkül, megegyeztünk abban, hogy a pincérek nem fogadják el borralót, és nem adtunk. Senkise adott, nehogy a többit megszegyenítse.

Mindez igen szép dolog, de egy nagy baj volt: a Városmajor egyetlen kávéházát este tíz órákor bezárták.

Mit csináljon egy városmajori lakos, a kinek nincs családja?

Házasadják meg, — mondják önök.

En is azt mondom. Valahányszor az est sötétjében hazafelé ballagtam, elemi erővel zaklatott a vágy, vajha abba a helyzetbe hozhatnék tisztességes polgárokat, hogy egykor engem unokákkal örvendeztethessenek meg.

II.

Sokáig hiába vártam rá az alkalmat, míg egyszer, májusban, mikor nyílik a virág és a szinkör, a szemhatáron feltűnt egy kövér asszony és egy sovány leány.

A leány kóristáné volt, a mama is az lehetett a hatvanas években. Apjuk? Apjuk abból a családból származhatott, melynek történetén vörös fonálként húzódik keresztül a hajókötel.

Általában régóta tündököm ezen: hogy van az, hogy a színházaknál oly sok az anya és oly kevés az apa?

Anyja és leánya velem egyházban laktak. Természetes, hogy első nap megismerkedtünk. Először az anyával. Régi pemes családból származtak, mely férfira a mohácsi csatában kihalt.

A leány csodálatos módon föntartotta magát. Ők is leányágról szakadtak voltak.

En is előadtam, hogy szintén régi nemesi családból származom,

mely először a harminc, majd a hetéves, tehát összesen harminchétféves háboruban tüftette ki magát. Magam is katonai pályán kezdtem, de mi békében, a mikor nem lehet verekedni, rossz katonák vagyunk, s azért polgári foglalkozást kerestem magamnak.

— S e téren vitte valamire? — szolt a mama nyájasan.

— Ezerkétszáz forint fizetés és kétszáz forint lakbér.

A mama még aznap jegyet hozott a szinkörbe. Jól számított. Amanda, a leány, trikós szerepet játszott s én teljesen belebolondultam. Nőül fogom venni. Elszakítom a szini pályától és — nagymamát adok unokáimnak.

Az Ördögárok mellett vártam az angyalt. Mikor a mamájával jött, köszöntem, csatlakoztam és bemutatam magamat. A kicsike már tájékozva lehetett, mert nyájasan, de hidegen fogadta köszönetemet. A nyájasság a fizetésnek, a hidegség a lakbéremnek szolt.

Nem esüggedtem.

A Vérmezőn kóbor kutyák ugattak. A Svábhegy felől világitó hold a királyi palota ablakairól ragyogott vissza.

A költők úgy említik az ilyet: "Szép nyári este volt."

Megfogtam a kezét, a szemem közé nézett s édes hangon így suttozott:

— Mennyire emelkedhetik még a maga fizetése?

— Ezerkétszáz forintra, s ez esetben a lakbérem háromszáz forint.

— Ebből egy gyermektelen házaspár nagyon szépen megélhet, — mondá a mama.

— Köszönöm szépen, gondolám, én nem engedem elszakítani az — unokáimat. Könnyű neki. Ez este nem szoltam többet se házasságról, se szerelemről. De ha a Vérmezőn ugató kutya lettem volna, a mamát okvetlenül megharaptam volna.

Másnap reggel hatkor fölkeltem, hogy hivatalba menés előtt még lássam. Az angyal aludt, de a mama ébren volt és ezzel fogadott:

— Egész éjjel nem tudtam aludni.

(Bánom is én.)

— Láttam, hogy a mit az este mondtam, rosszul esett önnek. Azóta beláttam, hogy tévedtem. De tudja, egy anyának mindig pesszimistának kell lenni.

Hallgatagon vagdaltam a bozótot a sétatálcával. Mit tárgyaljak az öreggel, a mig a fiatalall nem vagyok tisztában? Félnyolek megjelent az angyal, s minő igéző exotikus pongyolában! Ilyenben léphetett Stuart Mária a vérpadra. En is vérpadra léptem volna érte e pillanatban.

Észrevette, hogy nagy hatást tett rám, s elpirultam. Hiába, mi budaiak nem tudunk szimulálni. Kezet csókoztam neki s rohantam a kávéházba reggelizni. Csak arra tértem magamhoz, hogy a ká-

vés megveregette a vállamat s résztvevő hangon így szolt:

— Mi a baja?

— Miért?

— Mert a negyedik nagy kávé issza, a hatodik kiflivel.

Megdöböntem. Ez volna tehát a szerelem? Ujra elpirultam s fizetés nélkül távoztam, ellenben a pincérnek tíz krajcár borralót hagytam ott.

Délután Amanda könnyű, világos perkalruhát viselt, nyakán rózsaszín szalaggal. Ez döntött. Intettem a mamának, ő követett a lakásomba. Ott egyszerűen a nyakamba borult s a középfajú vidéki drámákban szokásos hangszulylyal kiáltotta:

— Fiam, fiam!

Együttal szemembe könnyek toltak.

— Mi baja? — kérdém nyugtalanul.

— Maga Amandát akarja megkérni, s erről eszembe jut, mikor a férjem engem kért meg.

(Jó emlékezőtehetsége lehet.)

— Tehát beleegyeznek?

— Nem.

Nekitántorodtam a falnak.

— Hogyan? Megtagadja Amanda kezét?

— Nem. De föltételeket szabok.

— Halljuk.

— Mit ad ön esérébe azért, hogy leányom lemond egy fényes szini pályáról?

— Istenem, mit Egy tisztességben megöszült nevet, egy égő szívet s a már ismeretes jövedelmet.

— Ez nem elég. Nézze, uram: én igen boldogul éltem az urammal, a mig éltem... Vagyis a mig ő élt... Mert meghalt, engem a legfeketébb nyomorban hagyva hátra. Akkor megfogadtam, hogy ha még egyszer férjhez megyek, előre fogok gondoskodni nyugodt özvegyesemről.

Nem mentem még egyszer férjhez, de ezt az elvemet átvittem a leányomra. Ha tehát ön hajlandó neki nyugodt özvegyeséget biztosítani...

— De ki gondol most az özvegyesre, asszonyom? Előbb csak legyünk tul a mézesketeken.

Amanda odakint énekelni kezdte a Loreleyt... hamisan, de szívhez szólóan... elsötétült előttem a világ.

— Beiratom a hivatalnoki nyugdíjintézetbe... ez hatszáz forint özvegyi-penzió, — suttozám.

— Helyes, tovább, — felelt az anya.

— Ötezer forintra biztosítom az életemet.

— Kévs, tovább, tovább. — suttozta a vén skatulya.

— Elég lesz tizezer forint életbiztosítás? — hörögtem.

— Elég, de csak úgy, ha egy fémeköz egyesületbe is beiratkozok.

— Megteszem.

— Ezerkétszáz forintos temetésre?

— Csak nem akar nekem ilyen fényes temetést csapni?

— Nem. Elég lesz rá száz fo-

(Folytatás a 8-ik oldalon)

— rivallt rá a szolgára. Hát nem lát?
 És a szolgál, ki jól ismerte Ethel szeszé-
 lyét, engedelmességedet parancsának és
 egyetlen arcizmat sem merre megmozdi-
 tani.
 Az öreg Lloyd felve nézett szép leányá-
 nak hideg, parancsoló szemébe.
 Ethel nem riasztották vissza az akada-
 lyok. Szemét Allanra vetette. Elhatározta,
 hogy beszélni fog vele és megesküdü, hogy
 meg egy ször Stroomhoz. Utaltat! És meg-
 volt győződve, hogy e nélkül a Strom nél-
 küli is — aki nem volt gentleman — eléri
 célját.
 A következő este az öreg Lloyd ab-
 ban a kellemtelen helyzetben volt, hogy e-
 gyedül kellett vasoraznia. Ethel kimentet-
 te magát. Delután négy órakor mindennap
 kiment Mac-Citybe és feltüzemegyor az es-
 ti vonattal jött vissza. De hatról kilencig az
 iprodáépület főbejárata tiz lépésnyire, egy
 bérlet autómobilban vár, amelyet New
 Yorkból rendelt Mac-Citybe. Bundájába
 burkolódzva, a hidegtől reszkette ült a ko-
 csiban és míg kalandos izgalom töltötte el
 és míg a szerep, melyet játszott, a megala-
 zás erzésével hatotta át: a megtagyott ab-

— 481 —

minthogy senkit sem fogad, két óráig vár-
 tam önre ebben a kocsiiban.

Allan tekintete nem változott. De hang-
 ja nem esengett barátságatlanul, mikor
 megkérte, hogy lépjen be.

Ethel fellélegzett. A veszedelmes pillan-
 nat elmúlt. Vidámnak, könnyűnek és bold-
 dognak érezte magát, amikor a felvonóba
 lépett.

— Irtam önmek, Allan! — mondotta mo-
 solyogva.

Allan nem nézett reá.

— Igen, igen, tudom, — felelte szórako-
 zottan és a földre nézett, — de őszintén
 szólva, akkor én...

És Allan dörmögött valamit, amit Ethel
 nem értett meg. E pillanatban megállt a
 lift. Lion kinyitotta az Allan lakásába nyi-
 ló ajtót. Ethel nagy örömet és meglepetést
 mutatott azon, hogy Liont viszontlátja.

— Hisz ez a mi öreg Lionunk! — kiál-
 tott fel, s ahogy valami kedves ismerősnek
 szokás, odanyujtotta kezét a vén, vézna ki-
 nainak. — Hogy vagy, Lion?

— Thank you, — susogta a meghökken-
 t Lion alig hallhatóan s csoszogva meghajolt.

Allan néhány pernyi türelemre kérte
 Ethel s Lion egy nagy, jól fűtött szobába
 vezette be a hölgyet, aztán nyomban eltá-

— 488 —
 séget és vágyat keltett benne étire Ethel.
 — Miért mondja ön nekem mindezeket?
 — kérdezte s szeméből bosszus tekintet ta-
 lalta Ethel.
 — Semmi jogom, hogy önmek ezeket
 mondjam, azt jól tudom, — felelt a leány,
 — ha csak talán a barátom, vagy az ismerős
 jogom nem. De mindezt azért mondom ön-
 nek, mert...
 Ethel azonban nem tudott okot felhozni
 s így folytatta:
 — Én csak szemrehányást teszek önmek,
 amiért eltemetkeztek ebben a borzalmas szo-
 bában, ahelyett, hogy eget és poklot meg-
 mozgatna és befejezne az alagut építését.
 Allan ehhezően ráta a fejét s lemondóan
 mosolygott.
 — Lloyd kisasszony, — szolt — én ont
 teljességgel nem értem. Hisz megmozgat-
 tam eget és poklot s még most is napokent
 megkísélek minden lehet. Egyelőre a-
 zomban a munka folytatása szoba sem jöhét.
 — Miért nem?
 Allan bámulva rátekinített.
 — Nincs pénzünk, — szolt röviden.
 — De hát ki teremthetne pénzt, ha nem
 ön? — szolt gyorsan Ethel, miközben hal-
 kan kacagott. Persze, miniat beárkózik,
 senki sem fog önmek pénzt adni.

— 485 —

vozott. Ethel kigombolta köpenyét s leve-
 tette keztyűjét. A szoba a józanság és izlé-
 telenség benyomását keltette. Allan nyil-
 ván telefon utján valami áruházból rendel-
 te a butorzatot, s annak elrendezését kár-
 pitosra bizta. Hozzájárult még, hogy a füg-
 gönyöket épp leszédtek volt, úgy, hogy a
 meztelen ablakkereteket lehetett látni: fe-
 kete derékszögek, ezekben három-négy hi-
 degen csillogó csillag. Lion hosszabb idő
 mulva visszatért s teát és toasztot tált.
 Azután belépett Allan. Átöltözködöt s ci-
 pőt huzott fel magasszáru csizmája helyett.

— Rendelkezésére állok, Lloyd kisas-
 szony, — szolt komolyan és nyugodtan, mi-
 közben helyet foglalt egy széken. — Hogy
 van, Lloyd ur?

És Ethel kiolvashatta arcából, hogy nem
 kell neki.

— Atyám jól van, köszönöm, — volt a
 leány szórakozott válasza.

Most jól láthatta Allant. Erősen megő-
 szült s úgy látszott, mintha évekkal örege-
 dett volna. Éles arcvonásai teljesen mozdu-
 latlanok voltak, kőből valók, tele elfojtott
 keserűséggel és néma daccal. Szeme hideg
 volt és élettelen s nem engedte, hogy a te-
 kintete beléje hatoljon.

Ha már most Ethel meggondoltan akart

Egy g

MA jöttem Buda-
ahol a szünidő
Budapest Magyaror-
sa és a Duna min
fekszik és ma határol
naplót fogok írni, a
rem, az Etelka is ír
nagyon jól mulattat
főlemlítendő az orfeu
angol lány táncolt, t
bi színházak. Minde
mert az Etelka min
jegyet. Ma még ne
Délután esni kezdett
már délelőtt is itt
mondják, hogy déle
sett, és egyéb külön
csináltam.

Ma iskolába mentem
nem volt iskola. A
kesítő beszédet tart
és ma egyebet nem

Ma, mint rendese-
mentem. Szerencsétle-
leltem a latinból né-
millik a latin tanár
és ő mindig olyankor
kor tudja, hogy ne-
lekkét. Elkeseredese-
lozni mentem és 7-ig
egyéb különöset ma
tam.

Tegnap elfelejtett
hogy futbalozás közbe
a nadrágom, úgy hogy
néplő ruhában kell
mennem. Ezért ma n-
nem futbalozni, hanem
tam és aztán levelet
félkának, aki holnapu
vendégszerepelt és
már rajta van a neve
rangu tagnak.

Ma, mint rendese-
eső és iskolába ment
csétlenségemre felelte
ból négyesre. Ez is a
esém. Tavaly a föld
laktam, az idén pedig
bukni belőle. Elkes-
futbalozni mentem és
02 volt a mi javu
különöset ma nem
Holnap megérkezik

Ma nem mentem is
az ujosztályfőnöknek
tam, hogy a nővére
mennem a vonatra. A
érkezett és vele jött
ur is, aki már Budape-
dig velünk volt, azt
relmes az Etusba, de
lönöset nem csinált
Madarászt játszó-
ban és az Etus a Pó-
játssza és én is rés-
előadásban, mint né-
Etus egy páholyt kül-
tanárnak és mondta
földrajztanárnak is.
már nem küldhetett
korzón sétáltam Etus-
lay ural és épen ak-
ge az előadásnak és
tek az iskolából és mi
szöntek és a tanáro-
nagyon büszke voltam
egy huszárfőhadnagy
kozott hozzánk, tehát
mentem futbalozni és
kell szakitanom a

ra vált, amnyi bánatot, fájdalmat, keserű-
Allan szürke szemé elsötétült és komor-
ból fel nem veszi a munkát...

...dant; tönkre fog menni, ha hamarosan új-
mindentől, már ösztönösen meg kell neki mon-
tag ezt a feladatot? És egészen eltekintve
az alagutat, ha ő nem? Kire bízhatja a vi-
visszatért az alagútba. Ki fogja befejezni
New Yorkról, ismerősökről s mindig újból
Strommal való elményét, beszélt Lloydól,
eltemetkezék ebbe a holt városba; esetleg
na szavába vágni. Szemére lobbantotta, hogy
lanság elkövetése nélkül lehetetlen lett vol-
akkora hévvel beszélt most, hogy udvarlat-
használt megköszönést. Oly gyorsan és
Ethel rajtatott s lehetőség szerint ki-
kítsa.

...kísérletet sem tette arra, hogy felbesza-
Egyetlen szót sem szolt s a legesekélyebb
Allant. Allant ott állt és Ethelre bántott.
Ezzel mondott és szíve közepén talála
Semmi egyebet!

...a munkájára, — az alagút hiányát gízi!
ert ezt megmondom. Önnek szűksége van
san jót tenne önnek. Ne haragudjék, ami-
zárkózottság, de nem hiszem, hogy tartó-
hogy önnek egy időre kellett a csand és a
tat, nem önnek való. Meg tudom érteni,
ta. — Az az élet, amelyet ezidőszentim foly-

— 487 —

volna cselekedni, mindenekelőtt közönyös
beszélgetést kellett volna folytatnia Allan-
nal, hogy mindketten lassanként megbarát-
kozzanak a helyzettel. Ezt fel is tette volt
magában, sőt még pafaszkodni is akart
Stromra, de amikor Allant ennyire megvál-
tozva, idegenül és elutasítólag látta maga
előtt, el hagyta magát ragadtatni ösztöné-
ről. Szíve azt sugta neki, hogy kell még
lennie módnak, amelylyel Allant megfra-
gadhatja és lekötheti.

És nyomban barátságos és bizalmas han-
got ütött meg, mintha azelőtt a legjobb bar-
rátok lettek volna.

— Allan! — szolt kék szemének egy ra-
gyogó tekintetével s odanyújtotta neki a
kezét. — Ön nem is sejti, mennyire örülök,
hogy viszontláthatom!

A leánynak nehezére esett elrejtene meg-
indultságát.

Allan odanyújtotta kezét, amely kemény
és durva volt. Mosolygott kissé, de szemé-
ből ki lehetett olvasni az asszonyi rokon-
szenv e nemének szelid, jóindulatu megve-
tését.

Ethel nem törődött vele. Humár nem le-
hetett elriasztani.

Rátekintett Allanra s megrázta fejét.

— Ön nincs jó színben, Allan, — folytat-

— 486 —

...az auto ajtaját és hevet kiáltotta.
begyőre lépött. Ethel felhantotta
tatta utját. Abban a pillanatban, mikor a
esőndesen és gondolatokba merülve foly-
haladt át a sínekön. Egyre közelebb jött,
haladó vonatról ugrott le és sietés nélkül
örökön visszatért az alagútból. Egy lassan
Néhány nappal később Allan már hét

szólt volna Allanhöz.
Strom tovább ment, anélkül, hogy egy szót
figyelemzett Allant az automobillra. De
kitalálta, ki áll a kocsiában és már felt, hogy
dítoha arcát. Ethel elhittette magával, hogy
és Strom a csillago, jégtöredte ablak felé for-
ketten szorosan az auto mellett haladtak el
kísért: Strom volt. Ethel elátkozta! Mind-
nal megismerte járásáról. De az az ur, aki
Egy ural a nyomvonalon vágott át és azon
A harmadik este látta Allant először.

...bogyott.
dett. Ethel szemé kerekre nyílt és szíve do-
hányszor mozdult valami és valaki közele-
sza hátkozata csillagot bagyadtam, vala-
mégis mily sötétség volt s csak a sínek ku-
ragyogó üregeket vajt az éjszakába, kün-
kémlett az utcára. Noha néhány világpa-
ról-időre tisztán helyeket kellett lehelnie, ki-
lakon keresztül, melynek üvegablajára idő-

— 482 —

Allan egy pillanatra megállott és körül-
nézett. Azután folytatni készült utját.

— Allan! — kiáltotta Ethel még egyszer
és közelebb jött.

Allan feléje fordult és gyors tekintettel
kutatott a fátyol mögött.

Széles, barna köpenyeg, nyakkendő és
magas, piszokborította eszima volt rajta.
Arca sovány és kemény volt. Egy ideig szót
lanul néztek egymásra.

— Lloyd Ethel? — kérdezte Allan las-
san, mély, közönyös hangon.

Ethel zavarba jött. Allan hangja elhal-
ványodott emlékezetében és most újra rá-
ismert. Ingadozott, hogy vajjon felemelje-e
fátyolát, mert érezte, hogy elpirul.

— Igen, — mondotta bizonytalanul. —
Én vagyok és fátyolát feltolta.

Allan komoly, tiszta szemmel nézett reá.

— Mit csinál ön itt? — kérdezte.

Ekkor Ethel már összeszedte magát. Be-
látta, hogy vesztett ügye volna, ha ebben a
pillanatban nem találná meg a helyes han-
got. És megtalálta ösztönszerűen. Olyan vi-
dáman és szívből nevetett, mint valami
gyermek és így szolt:

— No még csak az kellene, hogy összeszid-
jon, Allan! Beszélni valóm van önnel és

— 483 —

Egy gimnazista naplójából

IRTA: HELTAI JENŐ.

MA jöttem Budapestről haza, ahol a szünidőt töltöttem Budapest Magyarország fővárosa és a Duna mindkét oldalán fekszik és ma határoztam el, hogy naplót fogok írni, mert a nővérem, az Etelka is ír. Budapesten nagyon jól mulattam, különösen fölemlítendő az orfeum, ahol négy angol lány táncolt, továbbá a többi színházak. Mindenhol voltam, mert az Etelka mindenhol kap jegyet. Ma még nem tanultam. Délután esni kezdett az eső; akik már délelőtt is itt voltak, azt mondják, hogy délelőtt hó is esett, és egyéb különösét ma nem esináltam.

Április 20.

Ma iskolába mentem, de még nem volt iskola. A főbakter lelkésítő beszédet tartott hozzánk és ma egyebet nem esináltam.

Április 21.

Ma, mint rendszeren, iskolába mentem. Szerencsétlenségemre feleltem a latinból négyesre. Tudniillik a latin tanár urnál lakok és ő mindig olyankor hi ki amikor tudja, hogy nem tudom a leckét. Elkeseredésemben futbalozni mentem és 7-ig futbaloztam, egyéb különösét ma nem esináltam.

Április 22.

Tegnap elfelejtettem beírni, hogy futbalozás közben elszakadt a nadrágom, úgy hogy ma az ünneplő ruhámban kellett iskolába mennem. Ezért ma nem is mentem futbalozni, hanem 3-ig tanultam és aztán levelet írtam az Etelkának, aki holnapután ide jön vendégszerepelni és a plakáton már rajta van a neve, mint elsőrangú tagnak.

Április 23.

Ma, mint rendszeren, esett az eső és iskolába mentem. Szerencsétlenségemre feleltem földrajzból négyesre. Ez is az én szerencsém. Tavaly a földrajztanárnál laktam, az idén pedig meg fogok bukni belőle. Elkeseredésemben futbalozni mentem és az eredmény 0:2 volt a mi javunkra, egyéb különösét ma nem esináltam. Holnap megérkezik az Etus.

Április 24.

Ma nem mentem iskolába, mert az ujosztályfőnököknek megmondtam, hogy a nővérem elé kell mennem a vonatra. Az Etus megérkezett és vele jött a Zabolay ur is, aki már Budapesten is mindig velünk volt, azt hiszem, szerelmes az Etusba, de egyéb különösét nem esinálnak. Ma a Madarászt játszzák a színházban és az Etus a Pótság Milkát játszsza és én is résztveszek az előadásban, mint néző, mert az Etus egy páholyt küldött a latin tanárnak és mondtam, hogy a földrajztanárnak is küldjön, de már nem küldhetett. Délben a korzón sétáltam Etussal és Zabolay urral és épen akkor volt vége az előadásnak és a fiúk jöttek az iskolából és mind előre köszöntek és a tanárok is és én nagyon büszke voltam és később egy huszárfőhadnagy is csatlakozott hozzánk, tehát ma nem is mentem futbalozni és most félbe kell szakítanom a napló-írást,

mert színházba kell menni, majd holnap folytatom.

Április 25.

Folytatóm, ahol tegnap elhagytam. A latintanár ur igen jó volt hozzám, én vittem a gukkert és egész elől ültem a páholyban és engem nézett, mert tudták, hogy a Pótság Milka az én nővérem. És mert az Etus még sohasem játszott itt nálunk, roppant kíváncsi volt mindenki és a földrajztanár bejött hozzánk a páholyba és megeirógatta a fejemet és azt mondta: "Na, nem kell busulni!" amit én arra magyaráztam, hogy talán még se bukok meg. És az első sorban csupa huszárok ültek és amikor az Etus kéjött mindenki tapsolt, én a legjobban, sőt belerugtam a páholy deszkájába, hogy nagyobb láрма legyen, miért is a latintanárné olyat esipett a karomon, hogy majdnem elájultam, de egyéb különösét nem esináltam. És mikor a fölvonásnak vége volt, az Etust nagyon sokszor kihívták és én kimentem és találkoztam a Steinerrel, aki a legjobb kapuvéd és ő azt mondta, hogy az ifjúságnak deputációba kellene fölmenni a színpadra, de nem eresztettek be minket, ami igazságtalanság, mert a huszárokat pl. beeresztették, pedig az ő nővéruk nem játszott. És a rajztanárral is találkoztam és ő azt mondta: "Bár olyan jó tanuló volnál, amilyen kíváncsi én vagyok a nővéred aktjára!" amit nem egészen értek, de mert nevetett hozzá, én is nevettem és örültem, mert rajzból sem állok

jól. És este színház után vacsorázni mentünk az Etussal és Zabolay urral, amiért a latin tanár kissé bosszankodott, mert ők nem voltak velünk és mások se, így a dolog nagyon unalmas volt. Azután az Etus és a Zabolay hazakísértek, most már egészen bizonyos, hogy szerelmesek egymásba, mert a Zabolay egész este a lábamat nyomkodta, de én nem szóltam, mert futbal közben már nagyobbakat is rugtak rajtam és mégse fájt. Éjjel egy részeg kompánia éjjeli zenét adott nálunk, mert azt hitték, hogy az Etus ott lakik és a latintanár ur úgy dühöngött, hogy borzalom volt nézni és azt mondta, hogy elsejnen elmehetnek. Legalább visszamegyek a földrajztanárhoz.

Április 26.

Ma az Etus elment az összes tanárokhoz, hogy megtudja, mi van velem és melyik tantárgyból hogyan állok? Én ettől a látogatástól sokat vártam, mert elvégre Etus híres nő és a Pallaslexikonba is bele van nyomtatva. Mikor megjelent a gimnáziumban, az egész iskola fölfordult és a tanárok mind bementek a tanári szobába. A Zabolay ur ezalatt a folyosón föl-alá járkált és gölokat rugott a padlóba, közben pedig olyan mérgesen nézett rám, hogy legjobban szerettem volna pofon ütni. Az Etus nem sokára kijött és elmondta, hogy elég rosszul állok, mert háromból meg fogok bukni, de ő kérte a tanárokat és megígérte, hogy szorgalmas leszek és így talán még lehet rajtam segíteni, ha

Panaszkodás és hit

(Folytatás a 2. oldalról.)

megyünk. Mit keressünk? — hol keressünk? — ugy gondolom, meg kellene próbálni Kazinczyval Erdélyből kiásni, ha élt s megtermékenyíteni, megsaporítani azt a magyar típust, mely nem medve, holott Erdélyben több a medve. Ha száz évvel hátrább cammogunk és csak cammogunk és újat nem tudunk adni, ha csak ha nem antikulturálisat, mi lesz velünk? Nem elég, ha vannak Apácai Csere Jánosok, ha nem mély a néplelek, hiába dobjuk bele a métermázsás követ is, nem fröcsöcsen fel a víz egy méternyire sem. Csakugyan mi vagyunk azok, akiknek nem jutott a nemesebb fajok szükséges szexibilitásából? Erdélyt mást bizonyít, próbáljuk Erdélyt folytatni, hátha lehet.

Nemes és esodálatosan nagy királyom, Hollós Mátyás, ugy-e zsémbes, ugy-e nagyon keserű, ugy-e nagyon hitetlen késői írődeákod? Nem tudja: ir-e valamibe, nem tudja: ir-e valamiért, nem tudja: van-e itt valami. Néha vannak következő gondolatai: Idejött régen egy vad, lehetetlen, bizonytalan, de erős vérű fajta. Eleddig ereje volt roskadva és élni s nemes idegeneket vérébe befolytatni. Miért nem lett belőle mégis semmi? Csakugyan kifelejtődött idegrendszeréből az a néhány szükséges idegszál? Miért iszik kanetejét ma is még, ho-

lott nektárt ihatna a magyar? Miért nem képes reagálni és megnyergelni önmagát, mikor már ugy sem lehet lovas nemzet? Miért? Miért? De szép volna hinni, hogy ideküldtünk kibőjtölni — az árját. Mikor az árja beleful önmaga piszkába, mi helyébe ülünk s intünk Ázsiának; küldj új csapatokat, megtanítunk benneteket arra, hogy kell egy külön kulturát esinálni. De óh, fovom, rovom a fekete betűket és a fekete keserűségeket Korvinád nem létező exemplárjának margójára és — nem hiszek. Én meddő vagyok s aligha azonképpen nem halok meg. De akiknek gyermekei vannak. És gondolkozunk. És Apácai Csere Jánosok vagyunk. Német lesz-e, szláv-e, mi lesz a messze unoka? Rossz gondolat, bijnbe vivő, de becsületes. Oh, Napkirály, nincs igazam, de feléd fordulok. Én, aki szilágyi vagyok, mint ahogy Szilágyi és szilágyi volt a nagy asszonyanyád. És taposom, áthágom a Királyhágót s mig ebben az országban alig teszi, eselekszi vaalki azt, amit eselekednie kellene s ami eltemné azt, hogy a nagy Fal melől jöttünk, én, a te késői írődeákod s mi mind keservesen, szerencsére, még csak ott tartunk, hogy: talán. Talán — higyjünk. És keressünk. Valahol. Akárhol. Erdélyben? Erdélyben. Akárhol.

(Íródott körülbelül az 1905-ik év végén.)

tanulok. Aztán elment a Zabolay urral és én mindjárt utána feleltem a földrajzból megint négyesre. Ez igen leverő hatással volt rám, úgy hogy délután megint elmentem futbalozni, este pedig az Etelka másodszer lépett föl, de már alig volt közönség, mert ugy vettem észre, hogy ezt a Zabolayt senki sem szereti és a taps is sokkal gyérelb volt, mint az első estén és a huszárok teljesen hiányoztak. Ellenben ma a földrajztanárom kapott páholyt és a főbakter és én megint elmentün vacsorázni, de az Etus nagyon szomorú volt és a Zabolay ur sem nyomkodta többé a lábamat, amiből azt következtettem, hogy vagy egyáltalában nem nyomkodja senkinek a lábát, vagy pedig az Etusét. A vacsorán alig beszéltek egymással, csak néha sóhajtották az Etus: "Ilyen blamázs! Igy kompromitálni az embert!" amittől a Zabolay ur arca egyre jobban elsötétült. Vacsora után megint hazakísértek és ma éjjel nem kapunk éjjeli zenét, mire azt reméltem, hogy a latintanár visszavonja a fölmondást, de ez nem történt meg és egyéb különös történet.

Április 27.

Az Etus ma reggel hazautazott, én tehát nem mentem iskolába, mert megmondtam az osztályfőnököknek, hogy a nővéremet kell a vasutra kísérnem. Az Etus szemé ki volt sírva, mert az újságok egyhangulag lesepülték és azt írták, hogy nincs semmi tehetsége, amit én különben nem hiszek, mert végre is benne van a Pallaslexikonban és egy lexikon mindig többet tud, mint egy újság. A Zabolay ur szótlanul ült mellette a köcsiben és a bajuszát rágta, de a buseszánál kezét sem adtam neki. Hirtelen az Etus felsikoltott. "A naplóm!" amelyet a fogadóban felejtett és én visszamentem érte és már előre örültem, hogy el fogom olvasni. El is olvastam és láttam belőle, hogy az én ostoba nővérem örülten szerelmes ebbe a Zabolayba és az ő kedvéért még a színpadról is le tudna mondani s amikor visszamentem, olyan dühösen néztem Zabolayra, hogy ez meg is kérdezett, mi bajom. Nem felejttem, csak az Etusra néztem, aki nagy zavarban volt és rejtegetni próbálta a naplót, amiből Zabolay kitalálta, hogy alkalmassint arról van szó és erőszakkal elvette az Etustól és olvasni kezdte, de közben indult a vonat, tehát ők elutaztak, én pedig futbalozni mentem és egyéb nem történt.

Április 28.

Ma, mint rendszeren, iskolába mentem és táviratot kaptam az Etustól, hogy menyasszony, mert a Zabolay ur megkérte a kezét és így ez az ember, akít utállok, a sógorom lesz. Ez örvendetes esemény alkalmából vissza fogok menni Budapestre, annál is inkább, mert ma ugy a latinból, mint a földrajzból megint négyesre feleltem és most már egészen bizonyos, hogy megbukok. Az egész naplővezetésnek tehát nincs célja és ma utóljára írok és inkább futbalozni megyek.

LIRAI JEGYZETEK EGY ÉVRŐL

Irta: **Kafka Margit.**

(Folytatás.)

VII.

— Lássá, — mondom ovatosan, — nem jó őket azért ok nélkül gyanuba fogni. Mondta az ura, hogy milyen zokon vette egyszer!

— Mondta? — érdeklődik fülig pirosodva és előrerántja a fejkendőjét. — Mit mondott még? Ugyan tessék már beszélni.

Am úgy fordul, hogy jobbadán én kérdezek. Kiesit tüsténkedik, — (töltsünk még egy kis teát!) — de csakhamar szóra hozom, mint az urát néhány hónappal ezelőtt.

— Isz jó ember, nem mondhatok rá semmit azóta, egészen más hozzám, mint az első két esztendőben. MÉR' ha úgy visszaemlékszek, mór' vót e', mint a téli idő; a szót is pénzért adták nála. Mer teccik tudni, nem úgy vót a' hogy ü éngen valami nagyon szeretett vón, mikor elvett. Másat szeretett biz ő, egy Laskó Maris nevezetűt, két esztendeig járt hozzá. Peig a szegény vót, tán nem vót egyebe a rajtaválójánál; meg éngem szebb nek is tartott mindenki, — (régén vót, elmondhatom) csak az úgy nyelvesebb, merimondóbb, én mindig szegyélesebb vótam, azér' aszonták rullám, hogy a vagyonomra vagyok büszke. Na, úgy történt oszt, hogy a Maris eecer megbosszantotta, trucebul, vagy mibül-i, hozzáállott ahó a Franci Danihó, aki most parádés kocsis az udvarba. Csak két hétig járt vele, de hiába kérte osztán az engedelmet Pétertől, E' mégjobban truceolt, felé se ment, ha üzengetett, peig nem is ett buvába hat hétig, aszongya a testvére, olyan lett, mint az árnyék. Na, akkor elkezdett ü háromho is járni, egyik én vótam, de olyan esze vót mán akkor úgy megfigyelte az embert, nem lehetett bolondá tenni. —

Akkor mán jó fizetése vót, mint inasnak, de hazakeresett, az apja aszonta, köteles a nevelésér'. Egy darab szőlőt vett az öreg bitelre, aszonta: "Na fiam, ha letörleszed, a szőlő a tiéd!" — Hát mikor levót, akkor mást gondolt a vénember, hümmögött, hogy oszt mit szónának ahó a testvérek, meg hogy még a férfigyerek nem házas, úgy is tartozik haza adni a keresetet. —

"Na, — aszongya az én uram mérgibe, — tudja meg idesapám, mátul fogva völegény vagyok!" Oszt még menyasszony sehun se vót, akkor választott ki osztég éngem a hárombul, mer' felgondolta, hogy ennek legtöbbje van, meg legszebbnek is hírelük. — Én meg elmentem, mer szép legény vót, józan is, meg uradalmi. — El is látott engem mindennel, ami kellett, de azért én nem tudtam, tessék elhinni, — mi a szeretet. Két gyermekem má' megvót, még se tudtam. — Hagy e' valaha úgy hízelkedett vón, mint más fiatal? Aszongya idesanyám: "Te Rozi, megesőkol-i téged valaha ez a te urad?"

"Jaj, ne mondjon már olyat idesanyám!" Még szégyeltem, hogy kérdi.

E'p akkor vótam viselős kislánnyal, mikor az a kulesárné odajött a kastélyba, a rosz egye ki ott, ahol van! Én nem is tudom, tán boszorkány vót! Aja, hamis szemé vót azér még annak. Én nem is tudom, tán boszorkány vót! Oszt hogy tudott énnekem is hizelegni: "Rozi így, s úgy!" — adta a jótanácsot, orvosolt, ha fájt valamim. Csak eecer feltűnt, bemegyek valami kommentéjér, — hát a eselédház gangján ki kávézik ott a vadszölök közt, mint ü meg az uram. —

"Mi az isten!" — mondok. De mingyár, hogy csak üjjik le közbük, nekem is készített findzsát. — Telt, mult az idő, én mán szoptattam is, nem nagyon jöttem mentem, de azér olyan furesa vót nekem, hogy az embérek nem úgy beszélnek velem, mint azelőtt. Mintha mindnek valami mondanivalója vóna, osztég mégse mondaná! "Mi lel éngem, — gondoltam — elesunyultam vagy rüh van énrajtam!"

Hát eecer is hajnal felé gyön haza az én emberem, pedig a koresmázást, azt sohasem esele-

kedte. Nem is mondhatom, hogy ittas lett vón akkor is! Én se szoltam hozzá, csak rittam magamba az ágyon. — Másnap reggel aszongya nekem a bót előtt az igáskocsisné: "Rozi, mÉR' nem vót az estve? Csak maga hibádzott a fiatal menyecskek közt?" "Hol?" mondok. "Hát a kastélyba, nem tudja, fosztó vót, az uraság tolluját fosztottuk, a cigánt az ispán fogadta, a maga ura meg táleázott, hordta a rumos teját, köttes sütemént!" Csak álltam ott, mint a sóbálvány szégyeltembe. "Vagy igen, — aztat mongya Julis nénem? Nem mehettam, mer változása van a kiesinek! — "Na, aszongya, — de máma elgyöjjon, mer ma is lesz, megrepetálják, hogy nem fosztódott fel mind a tolyyu. Ha az urának elébb van dóga, gyöjjon be hozzánk oszt mennyünk együtt!" — Ebbe maradtunk.

VIII.

Megtörüli a száját illendően, asztalkendőbe, — köszöni alászan, — úgy mondja tovább a nehezét. "Lesem én az én uramat délebed után, szedi ki a komótbl az ünneplő liberiat, huzza a harmonikás eszimat, de énnekem egy szó nem sok, annyit se szól; csak megyen úgy öt óra tájt, be-

vágja maga után az ajtót. — Ugy elfakadtam riva, csak lerogytam a karosszékre. Hogyne! Rosszul esett! Fiaul pár eseléd vótunk, mÉR' nem mehettünk mi együtt emberék közébe! Mondok, mÉR' nem vagyok én arra érdemes! Szegényhalál van énrajtam!

Felötözök osztán nagy könnyhullatás közt, megszoportatok. Nem bánom, — mondok, ha agyonvér is (peig nem ütött meg soha), de most megtruceolom, elmék utána! Az igásék a Szilváskert alatt laktak, arrakerülök, bezörgetek az ablakon, — mán setét este vót. De ahogy nyílt az ajtó, a lámpavirág rám esett, aszongya Julis nénem: "Hát maga minek ritt, Rozi?" "Nem rittam én!" mondok. De a kocsis is, az ura: "De bizon, ne is tagadja, ritt maga!" Akkor elmondtam az egészét. "Na, e mán esunyaság az urátul, abba igaza van!" — így biztattak. Ahogy kifordulunk az

utra, aszongya a kocsis: "Ejnye a rosz üsse ki azt a bűdös embert, mi az Isten lél azon a vén... (megmondta, hogy mjesodán) — hogy úgy utánabagzik!"... Így pártolt a kocsis, mer ezek mindig jóembereim vótak. Nekem meg ettől a szótul kezdett megnyílni a fejem. Hát ezért lett vón az a sok szivesség, hogy az Isten fullassa bele abba a dög asszonyba. Szinte megszedültem! — De tán nem is igaz? Hogy lehetne az igaz! Uriféle nő egy ilyen vadparasztal, mint az enyim. Hogy tudhat ez üvele banni, mikor még én is nehezellem a természetit. Így háborogtam magamba!...

Odaérünk a kisudvarba, hallik öregasszonyok fosztottak, — a a muzsikaszó; mán aznap, csak az fiatalag ott járta a pitvarba meg az udvaron. Ahogy belépek, elfog engem az ispán ur. "Na, Rozi, lelkem, csak magát vártam én, maga lesz az, akit én megtáncoltatok, nem más!" Vitt a cigány elejbe, szépen rakta, urasan: — belemelegültem én is, szoptatós létemre, eszembetjuttott a jánkorom. Alighogy elhagyta, elkap a kertész; avval is jártam jódarabig. "Gyüjjon mán velem is eecer!" — mondja a kocsis bácsi. Mindenki úgy kedvelt ott éngem, diesérgettek az asszonyok is, mintha sajnáltak vóna. "Ejnye, — gondoltam, — hát hektikás vagyok én, dögrováson vagyok én? Mit diesérnek, mintha buesuztatnának?"... Eszembe jut, amér gyöttem, hol is hát az uram? Kereselem szemmel, nincs semerre! Akkor mondom a kocsisnak: "Mingyár, mingyár, Ferus bácsi, csak ekkis vizet iszok!" Avval megyek ki, végig a gangon, a házhiján, — ott egy begyiló vót a kulesárné szobájába. Jaj kérem szépen, amit én akkor láttam, ahogy rájoknyitottam az ajtót! Nem is jó arra gondolni! Ott vótak együtt a diványon... S még milyen szemet vetett az énrám, az a gyalázatos, hogy ott nem sijedt el szégyeltembe a föld alá.

(Folytatjuk.)

Történet a leendő özvegyemről

Folytatás a 4-ik oldalról.

rint s a többi az özvegyé. Meglesz?

A Loreley utolsó akkordjai hangzottak. Elsikoltottam magamat:

— Meglesz.

A mama újra a nyakamba akart borulni, én azonban kirohantam, Amanda előtt a földre rogytam és átkaroltam a térdét.

III.

Esküvönk csakhamar megtörtént. Ugy a papság, mint a polgárság ránk adta áldását, a kívánt biztosításokat mind megcselekedtem, s boldogan éltünk budai magányunkban — az első részletfizetésig.

Ekkor azt a szomorú fölfedezést tettem, hogy ez a sokféle beiratkozás tetemesen megapasztja a jövedelmemet.

Kezdünk nagyon szűken élni. Anyósom elinte halkán, később egyre hangosabban morgott. Ugyanis ő vezette a háztartást, mert nöm, Lombardyné, semmihez se értett. Vagy a kanapén hevert, vagy a Loreleyt énekelte. Előkelő szinitanodákban nevelkedett.

Pompás étvágyam volt, e mellett örült lelkifurdalásaim voltak, ha meggondoltam, hogy mennyivel jobb dolga volna Amandának szives elhunyasom esetén.

Anyósom gyöngéd célzásai elősegítették lelkifurdalásaimat. Nyugodt pillanataim egyre gyerebben voltak.

Ha sétálni mentem, a fák ágai hívogatólag nyultak felém: Jer,

öregem, akaszd föl magadat!

Mikor a lánchidon át hivatalba mentem, a Duna hajjai harogva szoltak hozzám: Jer, temkezéél közénk, engedj a közóhajnak!

Borzasztó élet volt ez!

Egy vidéki kisasszony emlékkönyvében olvastam: az élet álom. De tessék elhinni, oly rosszul esik ebből az álomból fölébredni.

IV.

Hála Isten, vigan alhatom tovább. Egy véletlen segítségemre jött.

A temetkezési egyesület megbukott.

A biztosító társaság megbukott. Nem kellett többé részleteket fizetnem.

Mikor e fontos híreket otthon elujságoltam, nöm és anyósom összenéztek.

— S ön nem ujítja meg más társulatnál a biztosítást? — kérde nöm.

— Nem.

— Ugy?

Ujra összenéztek. Én is szerettem volna összenézni valakivel, de nem volt vizavim.

Boldogan rohantam (hónapok óta először) a kávéházba. Boldogan is siettem onnan haza. De a küszöbön boldogtalanul megálltam: a fészek üres volt, a madarak elrepültek.

Amanda visszatért a színi pályára, s csak egy betűt vitt tőlem magával. Így szerepel: L-né Loesák Amanda.

Ez a nagy L én vagyok.